

İSTİKRARI ARAYAN LIBYA'DA SEÇİM GÜNDEMİ

DOÇ. DR. İSMAİL NUMAN TELCI

Başkan Yardımcısı ORSAM

“

Birleşmiş Milletler (BM) ve Almanya'nın inisiyatifiyle Berlin'de düzenlenen konferanslar serisinin ikincisinde Libya'daki siyasi süreçle doğrudan ya da dolaylı ilgisi olan birçok ülke katılım gösterirken; seçimlere gidilen süreç, ülkedeki güvenlik durumu ve ekonomik reformlar konulan başlıca gündemi oluşturmuştur.

”

L ibya'daki siyasi süreç ciddi bir dönemeçte. Etkileri hâlen taze olan savaşın getirdiği belirsizlik ortamının sonlanması ve ülkede kalıcı bir istikrara kavuşulması Libya halkının başlıca arzusu. Ülkedeki meşru hükümet ve Trablus ile Misrata gibi ülkenin önde gelen iki kentinin siyasi aktörlerinin he-

defi en kısa süre içerisinde seçimlerin gerçekleştirilmesi ve geçiş sürecinin akamete uğramasının engellenmesi. Bu noktada öne çıkan temel gündemler ise Libya'da başta doğu-batı olmak üzere her türlü ayrışmanın sonlanması, ülkenin her kesiminde seçimlerin adil ve özgür bir biçimde gerçekleşmesi ve Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH) tarafından davet edilmeyen yabancı aktörler ve paralı savaşçıların ülkedeki mevcudiyetini sonlandırması. Bu hedefler doğrultusunda faaliyetlerine devam eden Libya'nın uluslararası camia tarafından tanınan Trab-

lus'taki meşru yönetimi, bir taraftan ekonomik sıkıntıları aşmaya çalışırken, diğer taraftan da 24 Aralık 2021 tarihine planlanan seçimlerin gerçekleşmesi hususunda kararlı bir tutum izlemeye devam ediyor.

SEÇİM SÜRECİNDE BÖLGESEL-ULUSLARARASI BOYUT

Seçimlerin belirlenen tarihte gerçekleşmesi ve ülkedeki sivil aktörlerin siyasi rekabetini demokratik bir düzlemde devam ettirmesi hem yerel hem de uluslararası aktörler açısından da kritik önemdedir. Bu çerçevede son dönemde uluslararası aktörlerin Libya'daki siyasi sürecin planlandığı şekilde devam etmesi hususunda faaliyetlerinin arttığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda 23 Haziran'da gerçekleştirilen İkinci Berlin Zirvesi ve yine haziran ayının son günlerinde başlayan Cenevre'deki Libya Siyasi Diyalog Forumu'nun

başlıca gündem maddeleri arasında 24 Aralık'ta düzenlenmesi planlanan seçimler yer aldı.

Birleşmiş Milletler (BM) ve Almanya'nın inisiyatifiyle Berlin'de düzenlenen konferanslar serisinin ikincisinde Libya'daki siyasi süreçle doğrudan ya da dolaylı ilgisi olan birçok ülke katılım gösterirken; seçimlere gidilen süreç, ülkedeki güvenlik durumu ve ekonomik reformlar konuları başlıca gündemi oluşturmuştur. Nitekim toplantı sonrasında yayımlanan 58 maddelik sonuç bildirgesinde ülkedeki tüm siyasi aktörlerin 24 Aralık'ta yapılması planlanan seçimlerin zamanın-

da gerçekleştirilmesi konusunda yapıcı bir tutum izlemesi ve adil bir seçimin yapılabilmesi adına gereken zeminin oluşturulması konusunda da her türlü adımın atılması çağrısı vurgulanmıştır.

Her ne kadar seçimlere dair sahada mevcut belirsizliği ortadan kaldırmaya yönelik net sonuçlar elde edilemese de Berlin Konferansı, özellikle Batılı aktörlerin ülkede seçimlerin zama-

nında gerçekleştirilmesi konusundaki kararlı tutumunu göstermesi açısından önemlidir. Bu noktada başta Almanya, Fransa, İtalya ve ABD gibi aktörlerin seçim sürecine tehdit oluşturabilecek yerel ve bölgesel aktörlerin de bu yönde izleyebilecekleri politikaları sonlandırmaya davet etmesi ve ülkede sivil siyasi aktörlerin siyaset sahnesinin başlıca unsurları olması gerektiğine samimi bir şekilde destek vermeleri kritik önemdedir. Bunun yanında Rusya gibi Libya'da varlığı meşru bir zemine dayanmayan ve siyasi kazanımlar

çerçevesinde ülkede askerî faaliyetlerini sürdüren aktörlerin de bu tutumlarından vazgeçmeye zorlanmaları ülkede siyasi istikrarın sağlanması hususunda başlıca gereksinimler arasındadır.

“

Libya topraklarının 2/3'ünü elinde bulunduran Hafter'in aynı zamanda bir ABD vatandaşı olması, ileriye dönük adaylık tartışmalarında Hafter'i mevcut anayasa eksenli tartışmaların başat aktörü hâline getirmektedir.

”

SEÇİM SÜRECİNE İLİŞKİN İÇ TARTIŞMALAR

28 Haziran tarihinde Libya Siyasi Diyalog Forumu'na (LSDF) bağlı Danışma Komitesi, 24 Aralık tarihinde gerçekleşecek seçimlerin anayasal altyapısını oluşturmak üzere bir araya gelmiştir. Uzun süredir seçimlerle ilgili devam eden tartışmalara çözüm arayan Cenevre toplantılarında söz alan BM Libya Özel Temsilcisi Jan Kubis, 1 Temmuz'a kadar seçimlerin anayasal temeline karar verilmesi gerektiğini ifade etmiş, seçimlere yalnızca 179 gün kaldığını belirtmiştir. LSDF tarafından belirlenen yol haritası kapsamında ilerlenmesi gerektiğini hatırlatan Kubis, LSDF üyelerinin mevcut görüşlerinden taviz vererek görüşmelerin olumlu sonuçlanması adına gerekli adımların atılması için çağrıda bulunmuştur. Görüşmeler planlanandan uzun geçmekle birlikte, ülkedeki siyasi yol haritasının belirlenmesine yönelik iradeyi göstermesi açısından önemlidir.

Cenevre'de gerçekleşen görüşmeler, Libya'da tartışmaların odağı olan başkanlık ve parlamento seçimleriyle alakalıdır. Öyle ki anayasa referandumunun seçimlerden önce yapılması ve seçimlerin direkt ya da parlamento tabanlı olması tartışmaları, görüşmelerde masaya yatırılan temel alt başlıklar arasında gösterilmektedir. Kasım 2020'deki Tunus toplantılarında Libya'daki seçimlerin gerçekleşmesi için belli kriterler oluşturulmuştu. Bu kapsamda, özellikle seçimlere aday olacak kişilerin sahip olması gereken kriterler ve belirlenen seçim tarihi masaya yatırılan temel konular arasında yer almaktaydı. Seçimlerin parlamento tabanlı yapılmasını destekleyenlerin temel argümanı, halk tabanlı bir seçimde popüler ya da Şubat devrimi değerlerine aykırı olacak bir figürün başbakan seçilme ihtimaliydi. Bu noktada Halife Hafter ve destekçileri 24 Aralık seçimlerinde herhangi bir engel olmaksızın tüm adayların seçimlerde adaylıklarını öne sürebileceğini desteklemektedir. Libya topraklarının 2/3'ünü elinde bulunduran Hafter'in aynı zamanda bir ABD vatandaşı olması, ileriye dönük adaylık tartışmalarında Hafter'i mevcut anayasa eksenli tartışmaların başat aktörü hâline getirmektedir. Uzun zamandır adaylık kriterleriyle alakalı yapılan görüşmelerde başbakanlık için aday olan kişinin Libya vatandaşı ve Müslüman olması gerektiğini belirten LSDF üyesi Abdullah Osman, aday olacak kişinin herhangi bir suçtan hüküm giymemiş olması gerektiğini belirtmiştir.

Bu gelişmelerin ışığında Türkiye, tüm “yabancı güçler” tartışmalarının

gölgesinde Millî Birlik Hükûmeti'ni (MBH) ve mevcut siyasi süreci desteklemeye devam etmektedir. 23 Haziran tarihinde ikincisi gerçekleşen Berlin Konferansı'nda millî uzlaşma sürecine ve Libya'daki devlet kurumlarının birleşmesine yönelik desteğini ifade eden Türk yetkililer, Libya'daki barış ve istikrar ortamını kendi çıkarlarına görmektedir. 2019 Aralık ayında dönemin Fayız es-Serraç hükûmetiyle yaptığı deniz yetkilendirme ve güvenlik anlaşmalarından hareketle Libya krizine müdahil olan ve sahadaki dengeleri meşru hükûmet lehine değiştiren Türkiye, gelinen noktada 24 Aralık seçimlerini ve Libya'nın demokrasiyle imtihanını tüm imkânlarıyla desteklemektedir.

TÜRKİYE'NİN SÜREÇTEKİ ROLÜ VE ÖNEMİ

Berlin Konferansı'nda açıklamalarda bulunan Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Libya'nın barış ve güvenliğine, ülkenin istikrar ve egemenliğine destek vermeye devam edeceklerini belirtmiştir. Geçici yönetim figürlerini olumlu karşılayan ve yapılan karşılıklı ziyaretlerle geçici MBH ile yakın diplomatik ilişkiler içinde olduğunu gösteren Türk hükûmeti, geçmişte olduğu gibi Libya'da istikrar ve barış ortamını getirmek adına kapsayıcı bir tutum benimsemiştir. Bu doğrultuda son dönemde özellikle gündeme gelen “yabancı güç” tartışmalarında ülke içerisindeki gayrimeşru paralı askerlerle aynı statüde olmayı ısrarla reddeden Türkiye, Berlin Konferansı'nın sonuç bildirgesindeki 5. maddeye de şerh koymuştur.

“

2012 seçimlerinden beri doğu-batı gözetmeksizin tüm taraflara eşit ölçüde yaklaşmaya çalışan bir aktör olarak Türkiye, Libya'da anayasal sürecin tamamlanarak genel seçimlere gidilmesi noktasında oldukça istekli görünmektedir.

”

Abdülhamid Dibeybe hükûmeti ve yerel halkın büyük bir çoğunluğu tarafından olumlu karşılanan Türk birliklerinin, uluslararası platformlarda 24 Aralık seçimlerinin önündeki bir engel olarak gösterilmesi sahada karşılığı olmayan bir argüman olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda 2012 seçimlerinden beri doğu-batı gözetmeksizin tüm taraflara eşit ölçüde yaklaşmaya çalışan bir aktör olarak Türkiye, Libya'da anayasal sürecin tamamlanarak genel seçimlere gidilmesi noktasında oldukça istekli görünmektedir.

Bununla beraber kırılğan yapıdaki Libya güvenlik güçlerinin seçimler esnasında sandık güvenliğini ne ölçüde sağlayacağı tartışmalı konulardan biridir. Geçmişte olduğu gibi Hafter ve sözde Libya Ulusal Ordusu (LUO), seçim sürecinde yaşanılacak olası bir aksama ve gecikmeyi kollamakta, böyle bir senaryoyu kendi siyasi ve askerî varlığı için oldukça hayati görmektedir. Öyle ki, 2020 Ekim ayında 5+5 Ortak Askerî Komite tarafından sağlanan ateşkes, Hafter'i ve dolayısıyla askerî seçenekleri masa dışına iterek BM Libya Misyonu'nun aktif yer aldığı siyasi müzakerelere ön ayak olmuştur.

Hiç şüphesiz bu durum, ülkenin doğusunda kontrolü elinde bulduran Halife Hafter'i rahatsız etmektedir. Mayıs ayında Bingazi'de 2014 yılında başlatılan Onur Operasyonu'nu anma maksadıyla düzenlenen askerî törende söz alan LUO Sözcüsü Ahmet Mismari, savaşın henüz bitmediğini, yalnızca bir süreliğine siyasi diyaloglara şans tanıdıklarını ifade etmiştir. Ek olarak Halife Hafter'in "Trablus İşgali haklı bir girişimdi ve eğer üzerinde mutabık kalınacak siyasi bir tablo oluşmazsa yeniden aynıını yapmaya hazırız" şeklindeki söylemleri, ileriye dönük bazı kaygıların oluşmasına neden olmaktadır.

Çeşitli ekonomik ve siyasi çıkarlar sebebiyle gerek yeni dönemde pas-tadan pay alma adına gerekse Türkiye'nin artan nüfuzunu dengelemek maksadıyla Hafter'in destekçileri arasında gösterilen Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Fransa gibi bölge dışı aktörler ise mart ayında göreve gelen geçici hükümetle yakın ilişkiler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Nitekim Hafter'in önümüzdeki süreçte Birlik Hükümeti ve Temsilciler Meclisi (TM) arasında yaşanabilecek bütçe veya

seçimlerin anayasal çerçevesi kaynaklı krizlerde yerel ölçekte gösterileceği tepkilerde BAE'nin olası desteğini alacağını tahmin etmek pek zor değildir. Aynı şekilde Rus Wagner paralı askerlerinin de hâlen sahada aktif olarak faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Sirte ve Cufra hattında konuşlu olan, Hafter'in en önemli müttefiklerinden birisi olarak Wagner birlikleri, ülkenin güneyindeki kabilelerin desteğini almak adına görüşmeler yürütmekte; ülke genelinde yerli halk için ciddi bir güvenlik tehdidi yaratmaktadır.

Sonuç olarak, Libya'da siyasi istikrarın sağlanabilmesinin en önemli unsurlarından birisi 24 Aralık'ta yapılması planlanan seçimlerin şeffaf ve özgür bir biçimde gerçekleştirilebilmesidir. Ülkede istikrarsızlığa neden olan ve çatışmaların sürmesinde payı olan aktörlerin seçimlerle birlikte siyasi düzlemde uzaklaştırılması ve ülke siyasetinde yapıcı bir gündemle var olan figürlerin siyasi süreçlere hâkim olması Libya'nın bütünlüğünü korumasında, siyasi ve ekonomik istikrara kavuşmasında hayati önemdedir. ■